

Omnis, quis invocaverit nomen Domini, salvus erit.

Joel. cap. 2.

JOHANNES MENSARIUS

1 6 4 2.

Bizonyára ez az ideírott János asztalos, vagy ha úgy tetszik Asztalos János lehetett a mennyezet festője. Az ő esetje alkothatta a nyugoti karzat feljárója deszkaoldalának szép hullámos tulipán díszét, s tán azt a kardos magyar alakot is, melyet annak idején a déli ajtószárny belső felére festettek. Ezt más alkalommal még röviden ismertetjük; a festmények tüzetesebb méltatása pedig ahhoz jobban értő szakemberek feladata.

Kelemen Lajos.

Műtörténeti tanulmányút.

Az Erdélyi Múzeum-Egylet decz. 7. vál. ülésének megbízásából az egylet titkára és pénztárnoka dr. *Radisics* Jenővel az orsz. iparművészeti múzeum igazgatójával decz. 9-én útra keltek, hogy a Kis-Küküllőmegyében lévő régi templomok és kastélyok műtörténeti emlékeit, régiségeit megtekintsék s azokról fénykép felvételeket és feljegyzéseket téve az egyletnek jelentést tegyenek.

A hármás bizottság legelőbb is Balázsfalván állapodott meg, hogy az ottani culturintézeteket és műemlékeket megtekintsék. Az érseki palotában szívélyes fogadtatásra találtak. Műkincsekben ugyan szegény az érsekség, mert a forradalom előtti időből semmi sem maradt fenn; de maga az érseki palota is érdekes műrégiség, mely a XVI. század derekán inséges munkából épült, mint azt a rajta lévő egykori kőbe vésett felirat mondja, mely szerint:

Hanc domum fecit edificare *Georgius Bagdi* et terminavit eam post Christi nativitatem anno MDXXXV. tempore magnae famis, cum agricola suum faciebat unum cubulum tritici florenis quatuor vel citra, hoc opus fecit *Stephanus Lapi de Tasnád*.

A kastély később Apaffy Mihály fejedelemé volt, róluk szállott a kir. kincstárra, mely azt a g. kath. érsekségnek adományozta.

Balázsfalváról *Küküllővárra* ment kocsin a bizottság, a hol a régi gotikus (most ref.) legújabbban restaurált templomban megtekintette a *Bebek Györgyné* — *Patócsy Zsófia* (m. h. 1583.) fehér márvány sarkophágját (Lásd bővebben az Erdélyi Múzeum 1897. évf. 288. l.) s a szép történeti szerepet játszott várkastélyt, mely magas dombélen emelkedik s négy kerek bástyatornyával ódonszerű hatalmas erősség volt a régi időben. Mostani alakjában gr. Bethlen Miklós építtette a régi fölé, a múlt század végén. Erről szól a várban levő két felirat. Egyik a kapu fölött, a Bethlen- és Csáky-czímer alatt, így hangzik:

Arce[m] hanc cum superaedificiis erexit, adornavit, stabilivit
Comes Nicolaus Bethlen MDCCLXIX.

A másik felírat a kastély I. em. erkélye homlokán állott (most a várkastély háta megett van elhelyezve) s így szól:

Anno 1773. Arce[m] hanc restaurari, innovari et adornari fecit excel.
ac illus. d. Comes Nicolaus de Bethlen Sacrae S. Reg. Mai.
camerarius status et gubern. act. int. consiliarius et per magnum
Tranniae principatum thesaurarius regius 1773.

Küküllővárról decz. 10-én tovább folytatta útját a bizottság *Adámosra*, a hol a régi gótikus (most unitárius) templomot tekintette meg, melyben a fennebb ismertetett 1526-ból származó mennyezet falfestményeken kívül érdekes két régi keleti szőnyeg s egy 8 üléses XVI. sz. művészi faragású templomi karosszék van.

Ádámosról *Abosfalvára* s onnan még u. a. nap délután *Gógánvárallyára* (Erzsébetváros közelében) mentünk az ottani középkori (most ref.) templom mennyezet-festései és faragott templomi karosszékei megtekintésére. (Erről lásd a fennebbi ismertetést.)

Visszatérő út közben *Bonyhán* gr. Bethlen Árpád kastélyában régi ötvös műveket talált a bizottság s Bethlen Miklós önéletírásának eddig ismeretlen eredeti kéziratának ott létéről hallott (de nem láthatta.)

Éjszakára visszatérve *Abosfalvára*, br. Apor István úr vendégszerető kastélyába, itt a régi Apor-műkincsek gazdag tárházában az erdélyi ötvösségnek remekeiben (serlegek, boglárok, diszövek, mentekötők, nyakékek) szőnyegekben, fegyverekben, órákban, régi himzésekben, legyezőkben, képekben, tajték-pipa gyűjteményben egész gazdag múzeumot talált, melyeket a műértő lelkes főúr készségesen átengedni ígért a párisi és kolozsvári kiállításokra. Harmadnap (december 11-én) egy műemlékekben gazdag szász falu, *Bogács*, középkori temploma megtekintésére indultak (Medgyes felé), melynek kora-gót stílusú oszlopsoros, szőlőgirland díszítésű csúcsíves ajtaját s bent az 1533-ban készült páratlan szépségű fafaragványu és berakott művü karszékeket lefényképeztük és rajzoltuk. A szárnyas-oltár képei és a szőnyegek is nagy műértéket képviselnek itt s van az egyháznak két régi (XV. és XVII. sz.) serlege, melyek az erdélyi régi ötvösségnek műremekai.

A templom négy-ülékes mennyezetes egyik karosszéke hátsó lapján szép gótikus betűkkel ez a felírat van bevésve:

Hoc opus perfectum per me Johannem Reichmuth
mensatorem Schegesvariensem ad laudem
et honorem Marie virginis a. 1533.

A karosszékek előrészen különféle faragványok között az egyik egy bagolyot ábrázol ezzel a körírral:

Ich pin eyn Fogel und heys dy Ayl, und wer nich hasset, den schent (schändet) die payl.

(Madár vágók, nevem bagoly, a ki gyűlöl, verje meg a ragya!)

Szembe még hosszabb, 8 ülésű, ugyanilyen karosszék van.

Az oltár főképei aláírása: S. Katerina, S. Maria, S. Magdalena. A későbbi kehely felirata: Ex thesauro sacro past. Math. Barth. anno 1651.

Bogácsról vissza Abosfalvára s innen a Kis-Küküllő völgyéből a Maros völgyébe kocsiztunk aztán át br. Apor István ur fogatán s Maros-Vásárhelyen szálltunk ismét vonatra; miután három napon át 182 km. útat tettünk meg kocsin, december közepén, gazdag eredményel és Erdély még kiaknázatlan s nagyrészt ismeretlen műkincsei iránt elragadtatással térve meg az élvezetes és tanulságos körútról.

Sz. L.

Az Erdélyi Múzeum-Egylet

Decz. 7-én ig. vál. ülést tartott dr. Szamosi János elnöklete alatt, kit a választmány Ó Felsege által alelnöki tisztében való megerősítése alkalmából szívélyesen üdvözölt.

A folyóügyek elintézésén kívül tárgyalatott az Erdélyi Kárpát Egylet megkeresése, hogy a Múzeum-Egylet a Mátyás szobor leleplezése alkalmára tervezett néprajzi kiállításra engedje át a régiségtár megfelelő tárgyait. A választmány a kérés teljesítését elvben elhatározza s a tárgyak kiválogatására bizottságot küld ki: Szádeczky Lajos titkár, br. Mannsberg Sándor, dr. Márki Sándor és a régiségtár öre személyében.

Alelnök jelentést tett arról, hogy Radisics Jenő orsz. iparművészeti igazgatóval és az egylet. titkárával kiválogatták azokat az ékszereket, melyeket a küküllői régiiségekből az Iparművészeti Múzeumnak a női díszmunte restaurálásának költsége (300 frt) törlesztésére átengedhetőeknek tartanak. Ezek a következők: egy arany karperec (150 frt), 4 teljes nagy boglár (25 frtjával = 100 frt), 2 csonka nagy boglár (20 frtjával = 40 frt), 2 kisebb boglár (15 frtjával = 30 frt), 2 kis boglár (10 frtjával = 20 frt), 2 türkisz (5 frtjával = 10 frt) = összesen 350 frt értékben; ugy hogy az 50 frt árkülönbözet az Egyletnek készpénzben megtérítendő. A választmány tekintettel arra, hogy ezek mind fölös példányok s hogy egy orsz. múzeumnak tulajdonába mennek át: azzal a kikötéssel átengedi, hogy az ékszerek eredete s az Erdélyi Múzeumból való származása az Iparművészeti Múzeumban megjelöltessék.

Titkár előterjeszti, hogy a Kis-Küküllő megyében lévő műtörténeti tárgyakról érdekes jelentést kapott, melyek meg szemlélésére körutat terveznek Radisics Jenővel az orsz. iparművészeti múzeum igazgatójával. A választmány megbízza a titkárt és Békésy Károly pénztárnokot, hogy a Kis-Küküllő megyében levő régi templomok műtörténeti tárgyai megtekintésére menjenek ki s azokról a legközelebbi vál. ülésen tegyenek jelentést.

Végül az ásványtár öre Szádeczky Gyula engedélyt kér arra, hogy a bécsi palaeonthologia intézet igazgatója kérésére a Herlich—Ürmösy-féle palaeonthologiai gyűjteményt tanulmányozás czéljára kikölesönözhesse. A választmány a kérés teljesítését, térítvény és a kellő biztosítékok mellett, megengedi.

